

תגובה ליוסף מרקוס

העובדה שנשים טוענות שאינן מרגישות בזמן הזה היא בהחלט בעיה קשה. אולם הרעיון של המאמר הוא לעני"ד בגדר "טעמא דקרא".
השאלה שהסדרי טהרה עוסק בה - אם מדובר בסימן או סיבה - היא בהחלט גדר הלכתי. לעומת זאת, ההנחה שהרגשה באה לבטא תהליך פנימי אחר היא בגדר טעמא דקרא. ברור שמבחינת ההלכה מה שקובע זה אם היתה הרגשה, ולא אם היה תהליך פנימי.
ניתן לקבל טעם זה וניתן להציע גם טעמים אחרים, ברם את המסקנה של המאמר לעני"ד לא ניתן לקבל.

א. הכרעת ההלכה

מסקנת המאמר היא שמן הסתם כאשר יש כמות גדולה של דם (ללא הגדרה) כנראה שהיה "תהליך משמעותי" והיא טמאה מדאורייתא; ולעומת זאת כאשר כמות הדם קטנה, כנראה לא היה תהליך כזה, ולכן מדובר בכתם מדרבנן.

מסקנה זו אינה נכונה להלכה. וכמה ראיות לכך:

1. הרמב"ם (הלי איסורי ביאה, ריש פרק ט) כותב שדם שבא בוודאי מן המקור, בחזקת שבא בהרגשה, וברור שאין מדובר שם על כמות גדולה של דם. בהמשך (הלכה ב) כותב הרמב"ם שכתם הוא מדרבנן שמה לא בא מן המקור. לפי המאמר היה הרמב"ם צריך לכתוב שכתם מדרבנן משום שמדובר על כמות קטנה.
2. בעלי התוס' (נדה ג, א ד"ה מרגשת) כותבים שרוב הראיות באות בהרגשה. ברור שאין מדובר שם רק על כמות גדולה של דם.
3. הבי"י (יו"ד ס"י ק"ץ) עוסק בפחות מגריס וכותב (עמ' סו בטור הישן):

דכיון דלא הרגישה, רגליים לדבר שלא בא מגופה.

ברור אם כן שאם בא מגופה, אפילו פחות מכגריס אמור לבוא בהרגשה. ומיותר להמשיך ולצטט.

בעל המאמר טוען שהצעתו תואמת את הנוהג ההלכתי הקיים. לעני"ד לאור הנחתו לא מצאנו ידינו ורגלינו.

אנו פוסקים שאפילו טיפת דם כחדל בבדיקה נחשבת כראייה דאורייתא, אפילו אם לא הרגישה. הלכה זו מבוססת על ההנחה שבדרך כלל ראייה מלווה בהרגשה; ולכן, במקום לתלות שלא הרגישה, שהוא מלתא דלא שכיחא, אנו תולים בהרגשת עד.

אם ההנחה היא שבראייה קטנה בדרך כלל אין הרגשה ואין "תהליך משמעותי", כיצד אנו קובעים שבבדיקה הייתה הרגשה?

האמת היא שהמנהג שלנו בנוי על ההנחה הבסיסית של הגמרא והראשונים, שכל דם היוצא מהמקור בדרך כלל מלווה בהרגשה, וכתם בדרך כלל אינו מגופה.

העובדה שנשים טוענות שבדרך כלל אינן מרגישות גם בכתמים שבאו בוודאי מהמקור, יוצרת

בעיה שהפוסקים אכן התייחסו אליה. חלקם הגיעו למסקנה שיש לשנות את המנהג וחלקם סוברים מסיבות שונות שעדיין ניתן להמשיך לנהוג ככל פרטי ההלכה שבשו"ע. חלק מהדברים נאספו במאמר שפורסם ב'אסיא' (חוברת עג-עד, ניסן תשס"ד).

ב. ההשלכות המעשיות

מאחר ומדובר על ספק כרת, אי אפשר להתעלם מהבעיה, ועל כן, לעני"ד, יש להורות כך:

1. במקרים שבהם יודעים בוודאות שהדימום בא מהמקור, אסור לפתור זאת על ידי בגדים צבעוניים וכדו', ואכמ"ל.
2. במראה שיש בו יותר מגריס בקינוח או בפד נכון להחמיר בכל מקרה שאין במה לתלות.
3. במקרה של התקן או ביולדת בימי הטוהר יש להקל (כמובן, רק בכתם הנמצא על גבי פד או בקינוח שטחי, ולא בבדיקה פנימית).
4. במראה על בגד צבעוני שיש בו מעט דם אפילו יותר מגריס, קשה להורות להחמיר כנגד המנהג. ברם, כאשר התופעה חוזרת על עצמה כגון בנשים הנוטלות גולות 'פמולן' וכדו', יש לפתור את הבעיה על ידי טיפול רפואי ולא להסתמך לכתחילה על בגד צבעוני.

מכל מקום יישר כוח לבעל המאמר. יש חשיבות רבה בהגברת המודעות לבעיה זו.

